

DIAGNOSTYKA LABORATORYJNA ZABURZEŃ HEMOSTAZY

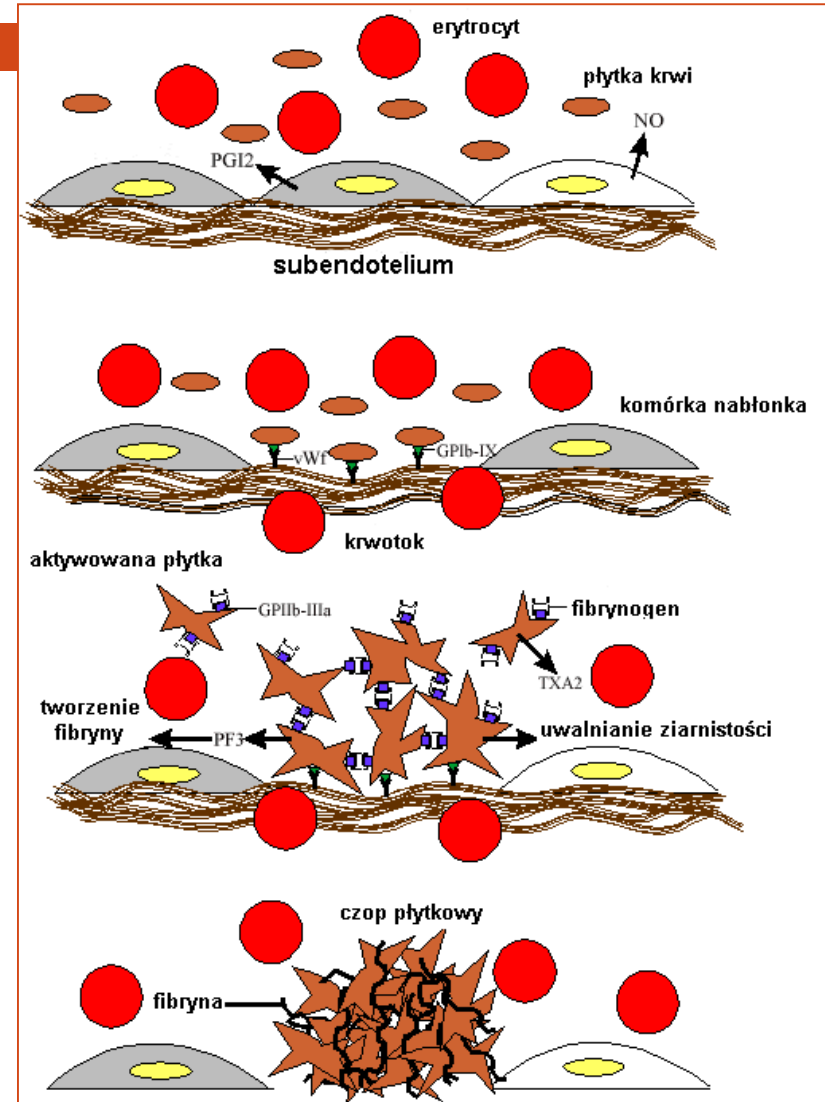
Zakład Diagnostyki Laboratoryjnej

i Immunologii Klinicznej Wieku Rozwojowego WUM

Fizjologia krzepnięcia

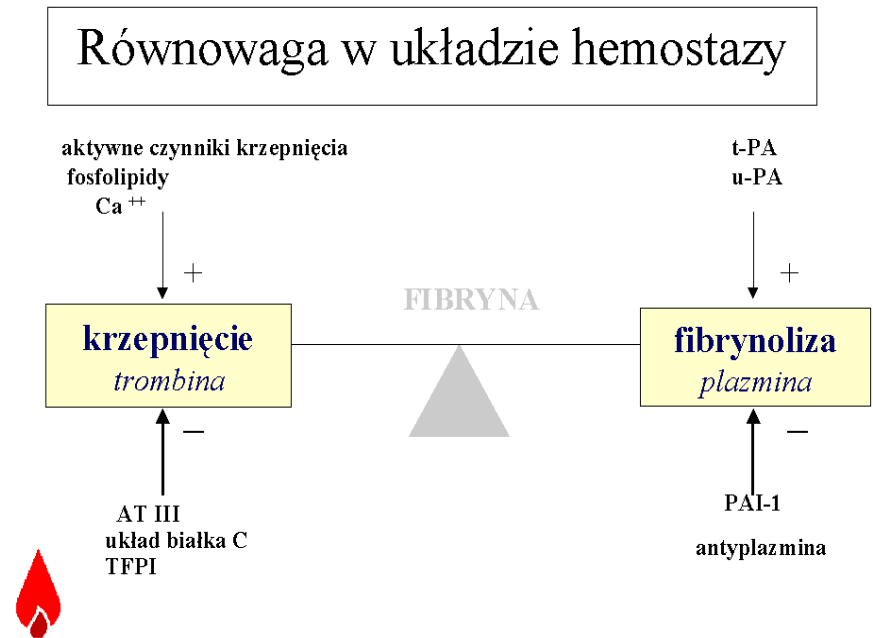
- Zapewnienie płynności krwi krążącej
- Utrzymanie szczelności łożyska naczyniowego
- Hamowanie krwawienia po przerwaniu ciągłości ściany naczyń krwionośnych

- Ściany naczyń krwionośnych
- Płytki krwi
- Osoczowe czynniki krzepnięcia
- Białka układu krzepnięcia
- Białka układu fibrynolizy

Mechanizm zachowania hemostazy

- Skurcz mięśni gładkich naczyń
- Tworzenie czopu płytkowego
- Aktywacja drogi zewnętrznej i wewnątrzprochodnej krzepnięcia
- Stabilizacja czopu płytkowego przez fibrynę
- Przywrócenie ciągłości ściany naczyń
- Rozpuszczenie stabilizowanego skrzepu
- Przywrócenie swobodnego przepływu krwi w naczyniu

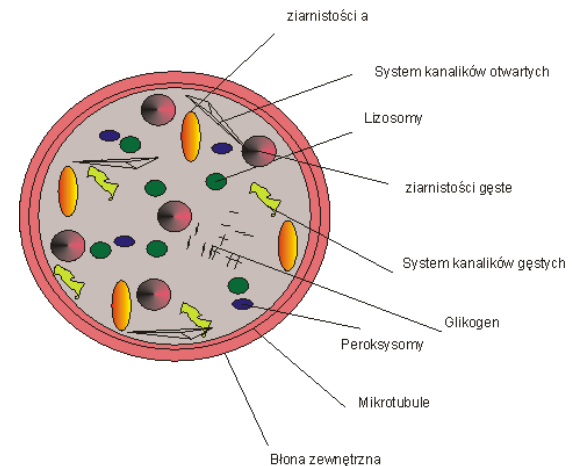

Ściany naczyń krwionośnych

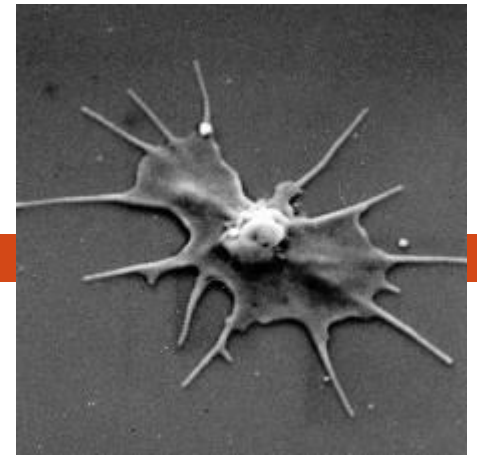
- Intima składa się z śródbłonna i błony podstawnej
- Śródbłonek – przeciwzakrzepowo,
  - Glikokaliks „odpycha” płytki
  - Siarczan heparanu aktywuje antytrombinę
  - Prostacyklina PGI_2 hamuje agregację płytek
  - NO^* hamuje adhezję
- błona podstawna – aktywuje płytki krwi

Płytki krwi

- 140-440 G/l
- Cytoplazma megakariocytów
- Przeżywają 8-12 dni
- Usuwane przez układ siateczkowo-śródbłonkowy
- Czynniki pobudzające – trombopoetyna, IL-3, IL-11
- Pula śledzionowa – ok. 30%

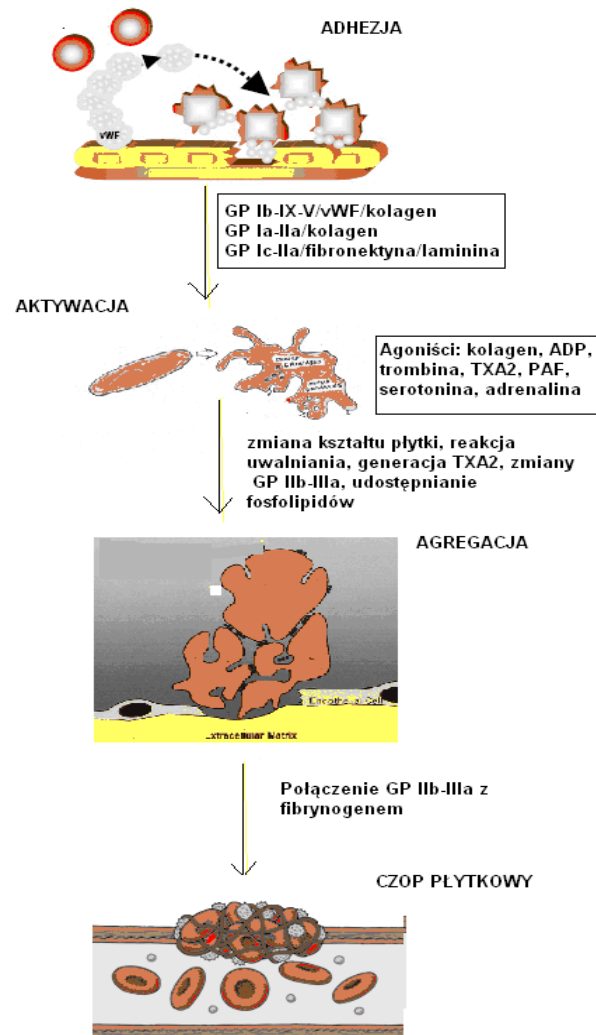
Płytki krwi

- Nadpłytkowość $PLT > 600 \times 10^3 / \mu l$
- Małopłytkowość $PLT < 100 \times 10^3 / \mu l$
- Poziom hemostatyczny $PLT 35-40 \times 10^3 / \mu l$
- Poziom zagrażający życiu $< 10 \times 10^3 / \mu l$

Ziarnistości a	PF4, b-tromboglobulina, fibronektyna, vWF, trombospondyna, fibrynogen, cz.V, wielkocząsteczkowy kininogen, cz. XI, białko S, t-PA, PAI-1, PDGF, P-selektyna, GP IIb- IIIa, GP Ib-IX, osteonektyna
Ziarnistości gęste	ADP, ATP, GDP, GTP, Ca^{2+} , Mg^{2+} , serotonina, fosfoinozytole
Lizosomy	Kwaśne hydrolazy
Peroksosomy	Katalaza

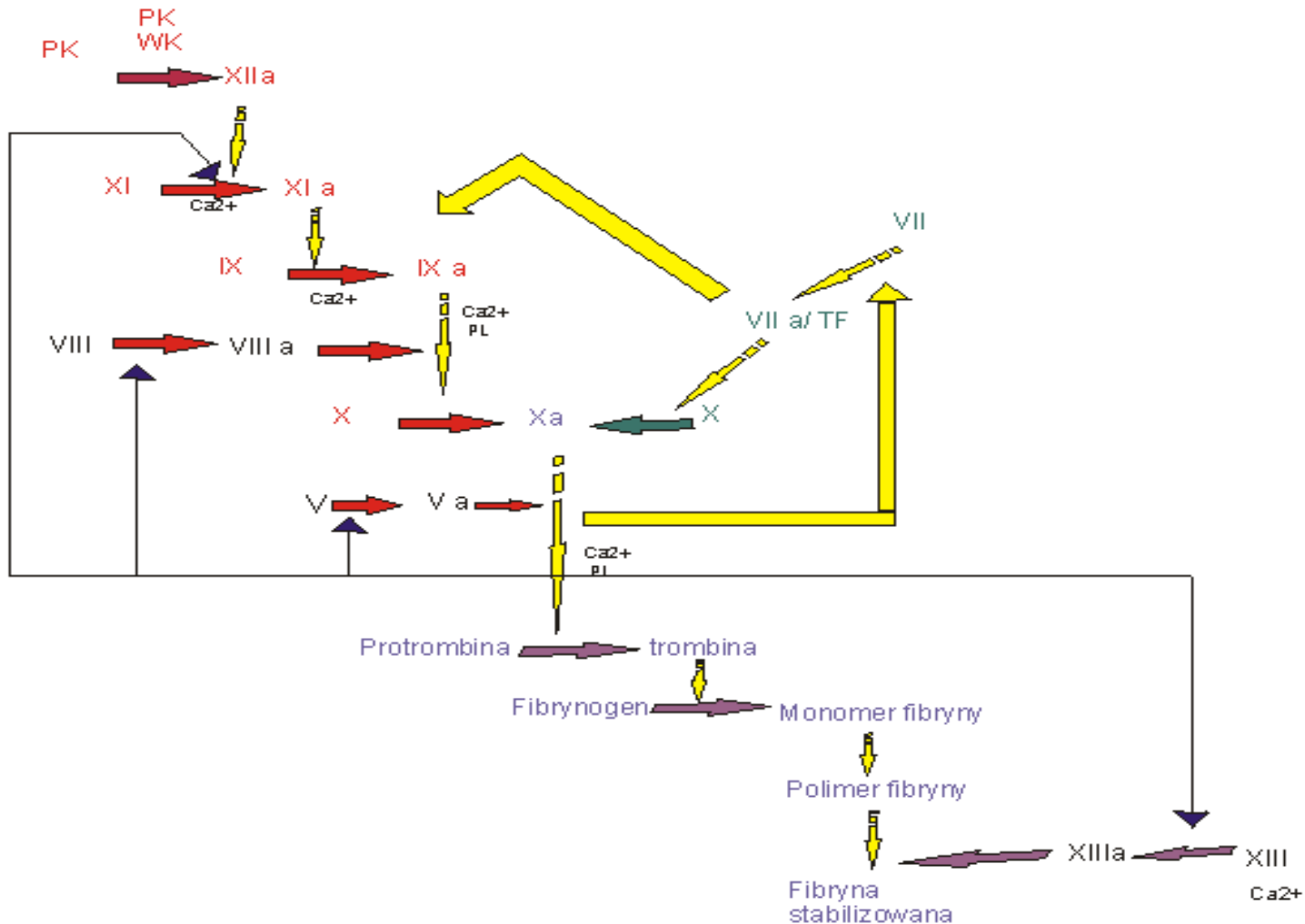
Przebieg hemostazy pierwotnej

Aktywacja krzepnięcia

Układ wewnątrzpochodny

Układ zewnątrzpochodny

Czynniki krzepnięcia

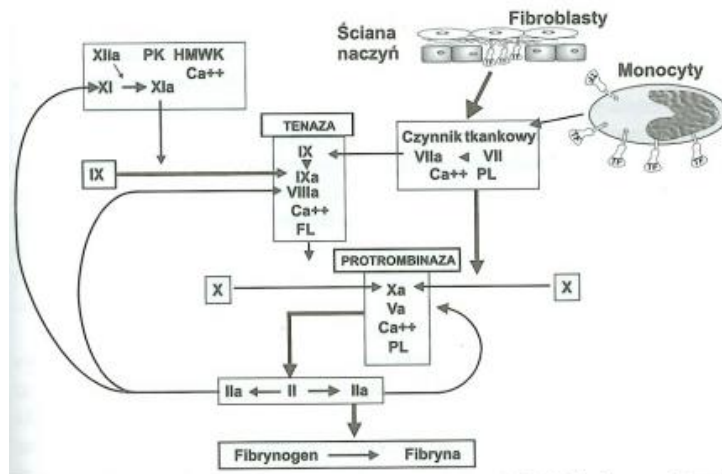
- **Cz. zespołu protrombiny (zależne od wit. K - II, VII, IX, X)** – produkowane w komórkach mięszu wątroby przy udziale wit. K. Wit K. jest kofaktorem potranslacyjnej karboksylacji kw. glutaminowego w cząsteczce białek prekursorowych. Kwas γ - karboksylglutaminowy jest niezbędny do wiązania jonów wapnia
- **Aktywowane przez trombinę (I, V, VIII, XIII)**
- **Czynniki kontaktu (XI, XII, prekalkreina, WK)** - białka kofaktorowe , produkowane w wątrobie, niezbędne do aktywacji krzepnięcia w kontakcie z ujemnie naładowanymi powierzchniami

Czynniki krzepnięcia – układ zewnątrzpochodny

- **TF** (czynnik tkankowy) – glikoproteina, integralny składnik pobudzonych błon komórkowych śródbłonna, uwalniany przez fibroblasty. Receptor dla czynnika VII.
- **Cz. VII** – prokonwertyna, syntetyzowany w hepatocytach przy udziale witaminy K. Podwyższone stężenie czynnika VII w osoczu może towarzyszyć nadkrzepliwości, chorobie niedokrwiennej serca, udarom niedokrwinnym mózgu oraz koreluje ze śmiertelnością z powodu choroby wieńcowej i zawału mięśnia sercowego. 1-2% VIIa stale krąży w osoczu

Uaktualniona wersja aktywacji układu hemostazy

- Aktywne enzymy przemieszczają się pomiędzy kompleksami czynników
- Komplex związany z czynnikiem tkankowym (TF, VII, VIIa [IXa, Xa])
- Komplex tenazy (VIIIa, IXa, XIa, X)
- Komplex protrombinazy (Va, Xa, II)

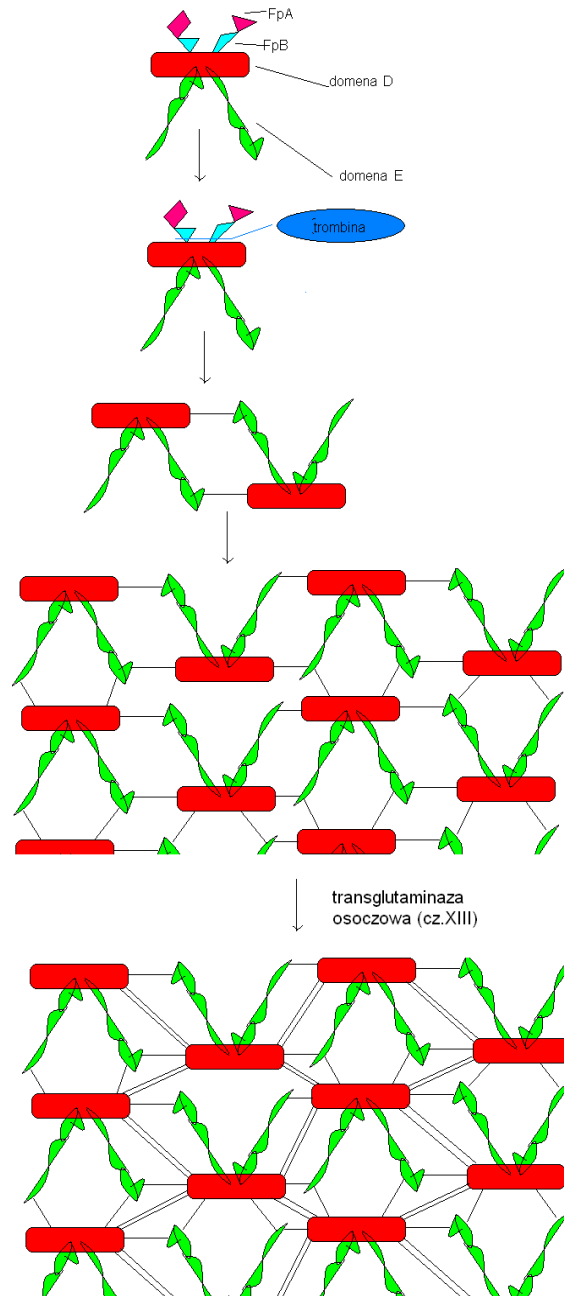
Czynnik von Willebranda

- Komórki śródbłonna, megakariocyty i syncytiotrofoblast
- Przechowywany w postaci ciałek Weibela-Pallade'a w komórkach śródbłonna
- Stężenie zależne od grupy krwi
- Stabilizuje i aktywuje cz. VIII
- Bierze udział w agregacji płytek krwi

Cz. I. - Fibrynogen

- Produkowany przez hepatocyty, obecny w ziarnistościach α płytek. Jest fagocytowany przez płytki po związaniu z receptorem GP IIb-IIIa. Brak receptora – trombastenii Glanzmanna.
- **Afibrynogenemia** – ch. Autosomalna recesywna (krwawienia z pępowiny, poronienia, krwotoki z błon śluzowych, złe gojenie ran)
- **Dysfibrynogenemia** – zmniejszona lub zwiększona krzepliwość.

Fibryna

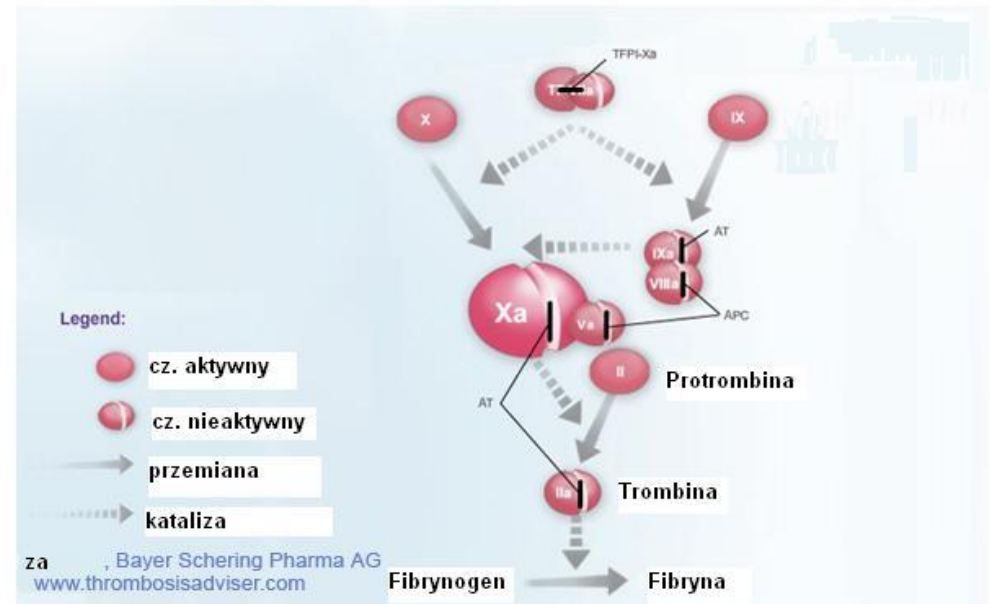

Naturalne inhibitory krzepnięcia

- Zapewniają utrzymanie płynności krwi krążącej
- **AT (antytrombina)** – unieczynnia trombinę, Xa, IXa, XIa, XIIa i VIIa/TF.
- Heparyna jest kofaktorem antytrombiny – wiązanie z miejscem aktywnym. Wiązanie heparyny zwiększa dostępność miejsc wiążących trombinę.
- Produkowana w wątrobie

Naturalne inhibitory krzepnięcia – układ białka C i TFPI

- **Białko C** (wit. K – zależne)
- **Trombomodulina,**
- **śródbłonkowy receptor dla białka C (EPCR),**
- **białko S** (wit. K – zależne)
- **TFPI** – inhibitor zewnątrzpo pochodnego szlaku krzepnięcia (Tissue factor pathway Inhibitor - śródbłonek)

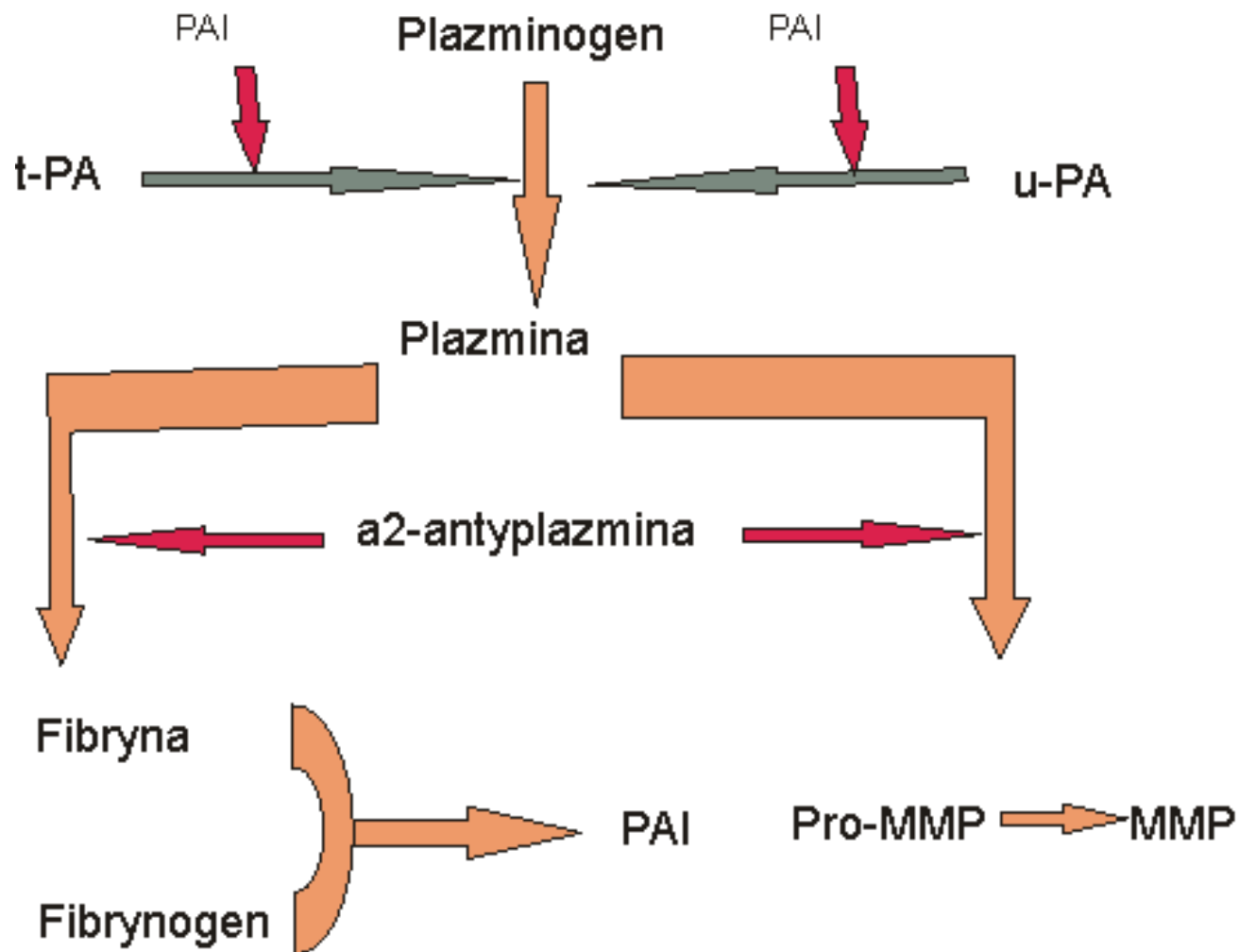

Fibrynoliza

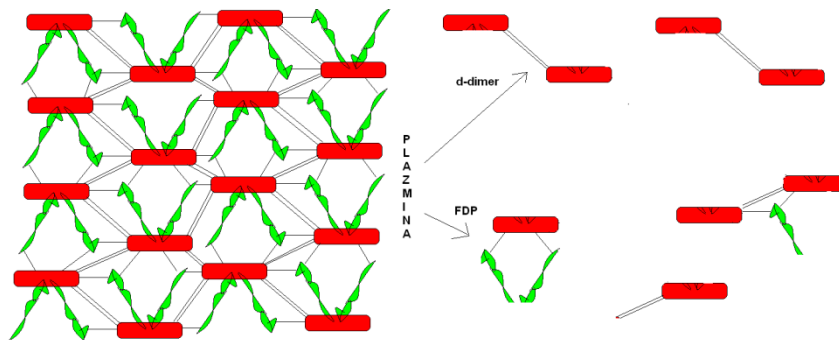
- Rozpuszczenie zakrzepu
- Elementy układu:
  - **Plazminogen – plazmina** (wątroba)
  - **t – PA** (tkankowy aktywator plazminogenu)(śródbłonek)
  - **u – PA** (urokinazowy aktywator plazminogenu) (śródbłonek, monocyty, makrofagi) może być aktywowany przez cz. XII
  - **PAI** – inhibitor aktywatora plazminogenu (śródbłonek, megakariocyty, łożysko)
  - **α_2 – antyplazmina** (nerki, wątroba)
  - **TAFI** – inhibitor fibrynolizy aktywowany przez trombinę

Fibrynoliza

Produkty rozpadu fibryny/ fibrynogenu

- Plazmina działając na **fibrynogen** i fibrynę doprowadza do powstania produktów degradacji fibrynogenu (**FDP**)

- FDP** posiadają właściwości antykoagulacyjne, hamują funkcję płytek, polimeryzację monomerów fibryny, stymulują syntezę fibrynogenu. Zwiększają przepuszczalność naczyń włosowatych, działają immunosupresyjnie i cytotoksycznie
- ↑ **FDP**: DIC, zespoły zakrzepowo-zatorowe, operacje, stany zapalne, nowotwory, choroby wątroby i nerek, stosowanie egzogennych estrogenów, ciąża, leczenie trombolityczne

D-dimery

D-dimery są bezpośrednimi markerami fibrynolizy (produkcji plazminy) oraz pośrednim wskaźnikiem procesu koagulacji (produkcji trombiny). Oporne na trawienie plazminą.

Okres półtrwania D-dimerów we krwi wynosi 8 godzin

Oznaczanie dwiema metodami (znaczne różnice w wartościach referencyjnych)

D-dimery działają antykoagulacyjnie, chemotaktycznie, cytotoksycznie i immunosupresyjnie.

Badania w diagnostyce układu hemostazy

NACZYNIOWE

Czas krwawienia metodą Ivy

PLYTKOWE

Czas krwawienia – BT

Badania czynnościowe: Adhezja i agregacja płytek

Liczba płytek krwi –PLT

Reakcja uwalniania

Rozmaz krwi obwodowej

Ocena zawartości ziarnistości płytek

Czas zużycia protrombiny

OSOCZOWE

Czas kaolinowo-kefalinowy – aPTT – (k-k) -czas częściowej tromboplastyny po aktywacji

Czas protrombinowy – PT

Poszczególne czynniki krzepnięcia: VIII, VII, XIII

Czas trombinowy – TT

Krążące antykoagulanty

Czas rekalcynacji – CT

Inhibitory krzepnięcia:

Fibrynogen

Antytrombina –AT

Białko C, białko S

Zasady pobierania krwi do badań koagulologicznych

RANO, NA CZCZO (lub lekki posiłek beztłuszczowy)

W WARUNKACH SPOKOJU, BEZ STRESU

**KREW ŻYLNĄ NA 3,2% CYTRYNIAN SODU (1 cz. cytrynianu - 9 cz. krwi) –
objętość zależy od hematokrytu pacjenta**

BEZ STAZY lub UCISK ok. 30 sek

OSTRE, DOŚĆ GRUBE IGLY

KREW PO ODRZUCENIU PIERWSZYCH 2-3 ML

PLASTIKOWE PROBÓWKI

BARDZO DELIKATNE MIESZANIE KRWI TUŻ PO POBRANIU

(3-4 krotne odwrócenie probówki do góry dnem - nie wolno spenić!

NIEZWŁOCZNIE ODWIROWAĆ PRÓBKĘ KRWI

(10 min – 3 tys. obrotów/min)

BADANIA WYKONAĆ W CIĄGU MAX 2 GODZIN OD POBRANIA

Czas krwawienia

- Czas od chwili uszkodzenia naczynia do samoistnego ustania krwawienia
- **Metoda Ivy z modyfikacją Mielke**

pomiar czasu wypływu krwi od momentu dokonania nacięcia na skórze przedramienia o dł. 5 mm i głębokości ok. 0,5 mm (zestawy np. Simplate) przy ciśnieniu 40 mmHg do braku śladu krwi na przykładanej do nacięcia bibule filtracyjnej.

- **Wartości prawidłowe 2 – 10 min**

Wydłużenie czasu krwawienia:

Małopłytkowość, trombastenia Glanzmana, ch. von Willebranda, niektóre trombocytopatie, skazy krwotoczne z hipofibrynogenemią, po aspirynie (blokada aktywności cyklooksygenazy płytkowej)

APTT – czas kaolinowo-kefalinowy

- Czas częściowej tromboplastyny po aktywacji
- Wydłużenie czasów przy obniżeniu aktywności czynników do 40-50%
- Wynik zależy od obecności cz. kontaktu i cz. **VIII i IX**
- Wrażliwy na niedobory cz. V, X, II, I oraz obecność heparyny i krążących antykoagulantów
- Przydatny w monitorowaniu leczenia heparynami niefrakcjonowanymi
- Wpływa wiek (dzieci ↑), płeć i grupa krwi

APTT 25 – 40 sek.

↑ APTT

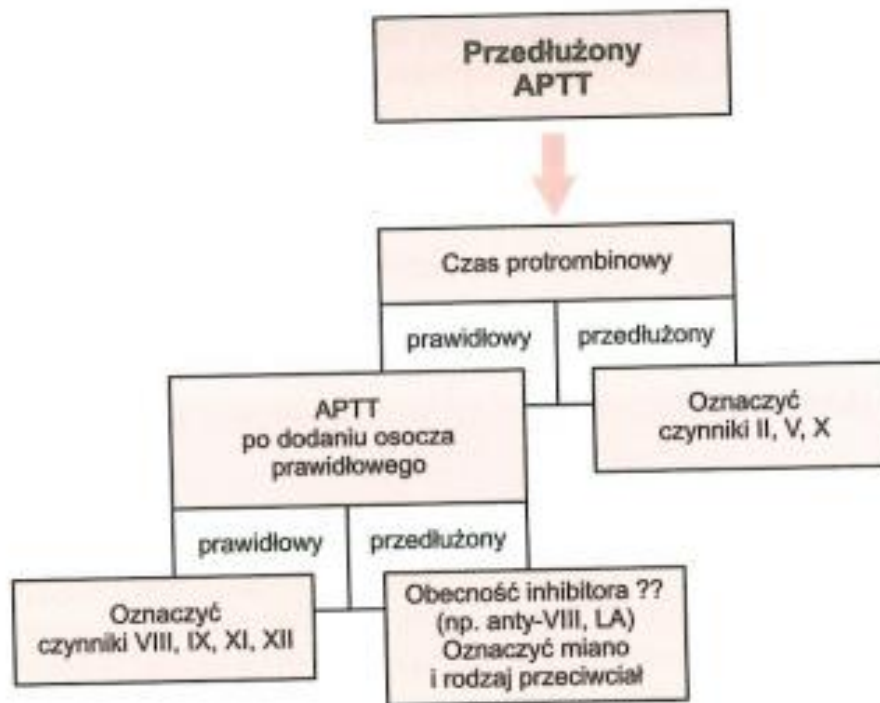
- Niedobór cz. II, V, VIII, IX, X, XI, XII, I, PK i WK
- Obecność heparyny
- Krążący antykoagulant
- Antykoagulant tocznia
- vWD
- DIC
- Ch. Wątroby
- Niedobór wit. K

↓ APTT

- Nadkrzepliwość
- Niewłaściwe pobranie krwi

Testy korekcji aPTT

- Zmieszanie osocza pacjenta z osoczem osoby zdrowej
- Korekta wyniku uzyskanego uprzednio od pacjenta – niedobór czynnika krzepnięcia
- Brak korekcji wyniku uzyskanego uprzednio od pacjenta – obecność inhibitora
- Wykrywanie inhibitora cz. VIII – inkubacja 2h
- Metoda Bethesda i Nijmegen – ocena miana inhibitora

Ryc. 4.5. Diagnostyka różnicowa w przypadku przedłużonego czasu częściowej tromboplastyny po aktywacji – APTT.

PT – czas protrombinowy

- Wynik zależy od obecności cz. II, V, VII, X i fibrynogenu

CZAS PROTROMBINOWY	Czas (sekundy)	11 – 13 sek 12 – 16 sek
WSKAŹNIK PROTROMBINOWY	$\frac{\text{PT prawidłowy}}{\text{PT pacjenta}} \times 100$	80 – 120 %
WSPÓŁCZYNNIK PROTROMBINOWY - R	$\frac{\text{PT pacjenta}}{\text{PT prawidłowy}}$	0,85 – 1,15
INR – międzynarodowy współczynnik znormalizowany	R^{ISI} ISI – międzynarodowy indeks czułości	0,9 – 1,25

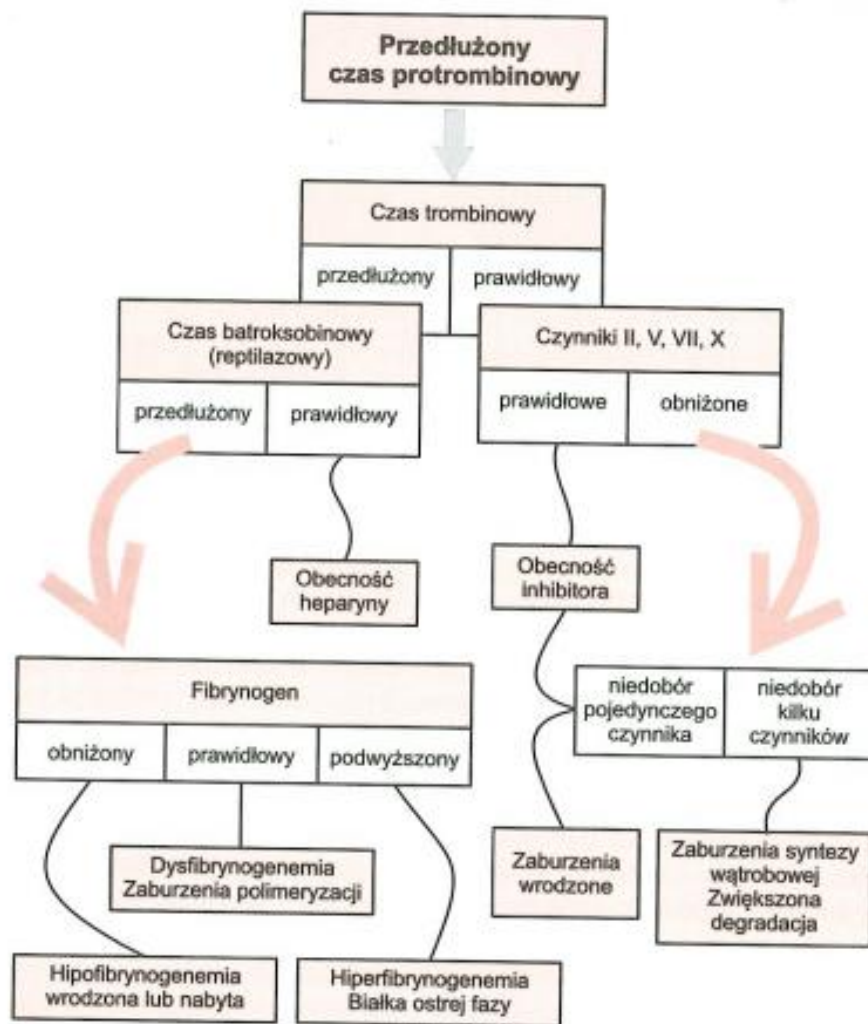
INR

↑ INR

- Stosowanie doustnych antykoagulantów
- Choroby miąższu wątroby
- Niedobór wit. K
- DIC
- Wrodzone niedobory cz. II, V, VII i X

↓ INR

- Niewłaściwe przechowywanie osocza
- zakrzepica

Ryc. 4.4. Diagnostyka różnicowa w przypadku przedłużonego czasu protrombinowego – PT.

Za Raszeja-Specht A. Badania układu hemostazy w praktyce laboratoryjnej

Czas trombinowy (16-21 sek)

- Pomiar czasu krzepnięcia osocza po dodaniu stałej ilości trombiny

↑TT

- Hipo- dysfibrinogemia
- Obecność FDP i heparyny
- Hipoalbuminemia
- Leczenie heparyną niefrakcjonowaną

↓TT

- Aktywacja układu krzepnięcia

Czas reptylazowy (batroksobinowy, ankrodowy) 16-22 sek

- czas krzepnięcia osocza po aktywacji trombinopodobnym enzymem – reptylazą lub ankrodem wyizolowanym z jadu węża
- czas reptylazowy jest miarą przejścia fibrynogenu w fibrynę. Na pomiar czasu reptylazowego nie mają wpływu heparyna, hirudyna i immunologiczne antytrombiny

↑ hipo i dysfibrynogenemia

Obecność FDP

Szpiczak plazmocytowy

Fibrynogen 2-5 g/l

- Czynnik I, dodatnie białko ostrej fazy
- bierze udział w transporcie cholesterolu i tworzeniu k. piankowatych, powoduje rozrost mięśni gładkich – zw. Miazdżycorodny

↑ okres pooperacyjny

ch. Nowotworowe

w przebiegu zmian zapalno-martwiczych

↓ DIC

Niedobór fibrynogenu

Stany przebiegające z uczynnieniem fibrynolizy

D-dimery (< 500 ng/ml)

↑ d-dimerów

- choroba zakrzepowo-zatorowa
- zespół wykrzepiania wewnątrznaczyniowego
- Nowotwory, zakażenia
- choroba wieńcowa i zawał serca
- reumatoidalne zapalenie stawów
- urazy i operacje, terapia trombolityczna
- posocznica
- Ciąża, połóg, terapia estrogenowa
- osoby starsze
- Wysokie miano cz.reumatoidalnego interferuje z oznaczeniem d-dimerów

D- dimery posiadają wysoką wartość predykcyjną ujemną

Ograniczenia oznaczania D-dimerów

- Osoby w podeszłym wieku, w ciąży
- Choroby nowotworowe, osoby hospitalizowane
- Zakrzepica o lokalizacji dystalnej
- Obecność „starej” skrzepliny
- Po rozpoczęciu leczenia heparyną

Antytrombina (75-125 %)

□ Aktywność antytrombiny jest fizjologicznie obniżona u kobiet w ciąży.

↓ marskość wątroby, choroby śródmiąższowe wątroby, DIC, u kobiet przyjmujących doustne środki antykoncepcyjne, trombofilia, zespół nerczycowy, leczenie heparyną, noworodki

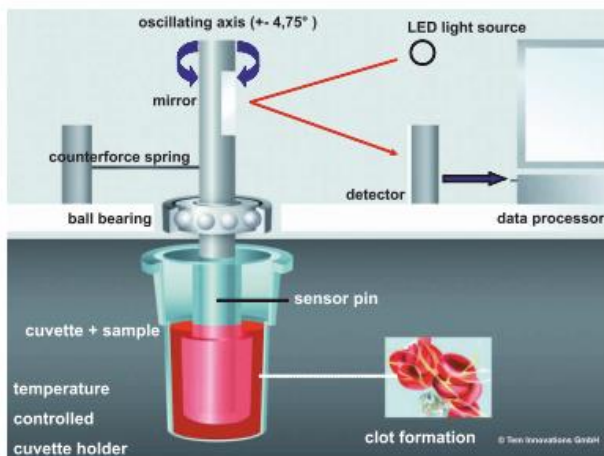
↑ stany zapalne i niedobór witaminy K

Tromboelastometria / tromboelastografia

- Metody śródoperacyjnego oznaczania aktywności układu krzepnięcia

Tromboelastometria	Tromboelastografia
Rodzaj próbki	
Krew pełna: próbka natywna lub zawierająca aktywatory i inhibitory procesu krzepnięcia	Krew pełna: próbka natywna
Sposób wykonania badania	
Nieruchoma kuweta pomiarowa, ruchomy pin	Ruchoma kuweta pomiarowa, nieruchomy pin
Parametry badane	
Czas krzepnięcia, czas tworzenia skrzepu, przyrost skrzepu, liza skrzepu	Czas krzepnięcia, czas tworzenia skrzepu, przyrost skrzepu, liza skrzepu

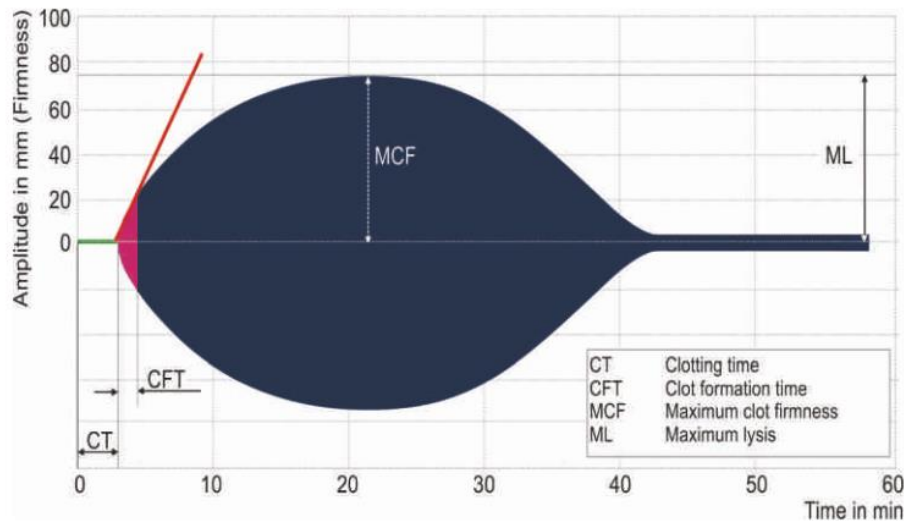
ROTEM/TEG

- INTEM – Indukcja wewnętrznych drogi krzepnięcia
- EXTEM – indukcja zewnętrznych drogi krzepnięcia
- FIBTEM – ocena aktywności fibrynogenu przez blokadę płytek
- HEPTEM – dodatek heparynazy rozkłada heparynę w próbce (pomiar INTEM)
- APTEM – dodatek aprotyniny hamuje plazminę (pomiar EXTEM)

ROTEM

- CT - czas krzepnięcia
- CFT - czas tworzenia się skrzepu
- MCF - maksymalna spójność skrzepu
- Kąt alfa - dynamika narastania skrzepu
- ML - maksymalna liza skrzepu

ROTEM

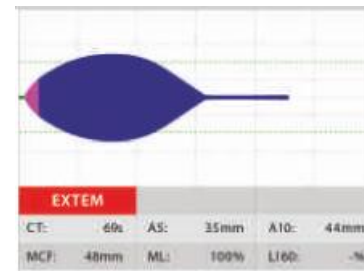
CZ. VII, X, V, II, I,
Płytki, fibrynogen

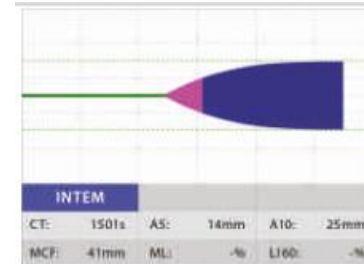
VIII, IX, X, XI, XII,
I, II, V, płytki,
fibrynoлиза

Aktywacja fibryny

Rozpoznanie
masywnej
hiperfibrynoлиза

Badania u
pacjentów
przyjmujących
heparynę

ROTEM

	CT	CFT	MCF	ML
	clotting time	clot formation time	maximum clot firmness	maximum lysis
	[s]	[s]	[mm]	[% of MCF]
EXTEM	38-79	34-159	50-72	< 15
INTEM	100-240	30-110	50-72	< 15
HEPTEM	Znacząco skrócony CT w HEPTEM w porównaniu do INTEM wskazuje na obecność heparyny			
APTEM	Nasilone wykrzepianie (skrócenie CFT, wyższe MCF) w APTEM w porównaniu do EXTEM wskazuje na fibrynolizę			
FIBTEM			9-25	
	MCF < 9 mm obniżone stężenie fibrynogenu lub zaburzenie polimeryzacji MCF > podwyższenie stężenie fibrynogenu - może skutkować prawidłowym formowaniem skrzepu w INTEM lub EXTEM pomimo małopłytkowości			

Podział skaz krwotocznych

- Skazy naczyniowe
- Skazy osoczowe
  - Hemofilie i inne osoczowe skazy wrodzone
  - Zespół rozsianego wykrzepiania śródnaczyniowego (DIC)
  - Nabyte niedobory inhibitorów krzepnięcia
- Skazy płytkowe
  - Małopłytkowości
  - Zaburzenia funkcji płytek

Skazy osoczowe (koagulopatie)

□ **Wrodzone:**

- Ch. von Willebranda
- Hemofilia A
- Hemofilia B
- A-, hipo-, dysfibrynogenemia
- Niedobór pojedynczego cz. II, V, VII, X, XI, XII, XIII (występują rzadko)

Skazy osoczowe nabyte

- Niedobór witaminy K
  - Upośledzenie wytwarzania
  - Upośledzenie wchłaniania
  - Upośledzenie wykorzystania
- Choroby wątroby

Hemofilia A

- Niedobór czynnika VIII
- Dziedziczenie recesywne, sprzężone z chromosomem X
- Rozpoznanie i różnicowanie
  - Przedłużenie aPTT
  - Prawidłowy czas krwawienia
  - Aktywność cz. VIII
  - Krążący antykoagulant (inhibitor cz. VIII)
- Leczenie

Suplementacja czynnika VIII

Hemofilia B

- Wrodzony niedobór cz. IX
- Dziedziczenie recesywne, sprzężone z chromosomem X
- Rozpoznanie
  - Wydłużone aPTT
  - Pomiar aktywności cz. IX
- Leczenie
  - Substytucja koncentratami zespołu protrombiny

Hemofilia C

- **wrodzony niedobór cz. XI**
- **Dziedziczenie autosomalne**
- **Przedłużenie czasu krzepnięcia po zranieniach**

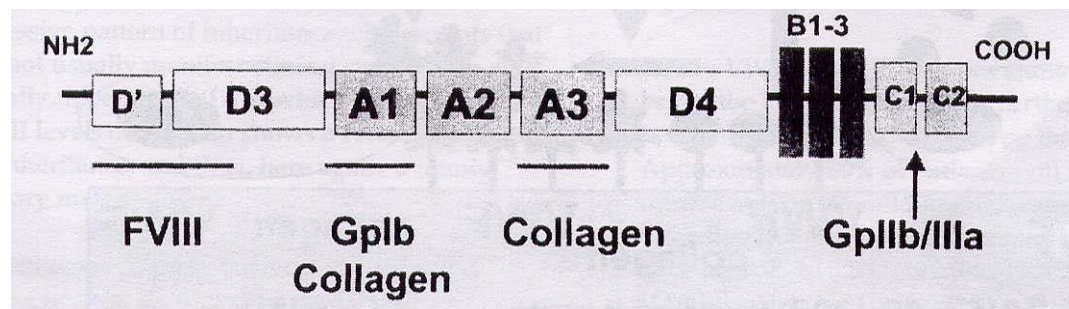
Objawy hemofilii

Postać hemofilii	Aktywność cz. VIII w osoczu	Objawy
ciężka	poniżej 1 %	częste nawracające krwawienia do stawów (zniekształcenia), do mięśni i narządów wewnętrznych
umiarkowana	1 – 5 %	krwawienia samoistne (rzadko) Ciężkie krwawienia po ekstrakcji zębów, zabiegach chirurgicznych, krwiaki pourazowe
łagodna	5 – 15 %	Krwawienia po zabiegach, urazach
subhemofilia	15 – 30 %	bezobjawowo

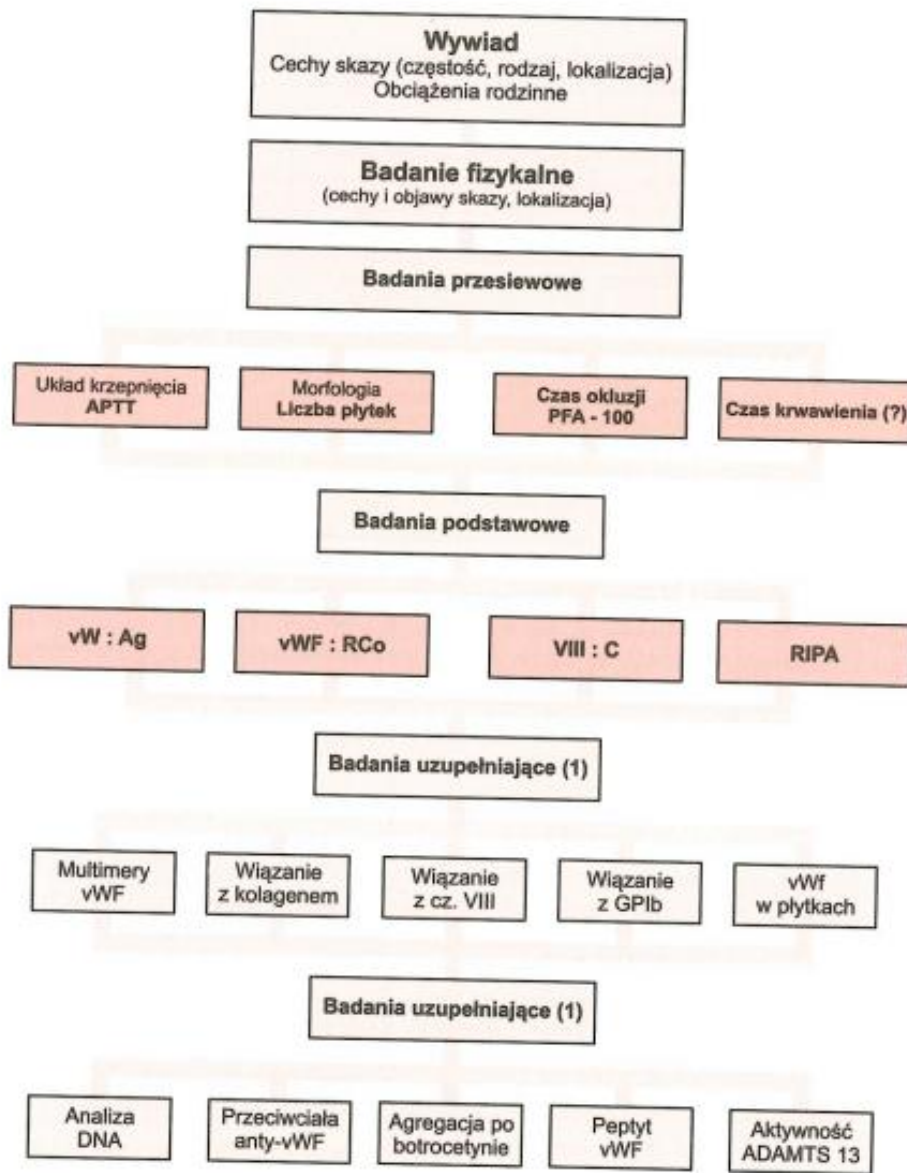
Choroba von Willebranda

- Pierwsza obserwacja w 1926 r u fińskiej rodziny:
  - częste zgony z powodu wykrwawienia
  - nadmierne krwawienia po drobnych skaleczeniach i zabiegach chirurgicznych
  - u dzieci krwawienia z nosa
  - nadmierne krwawienia miesiączkowe u kobiet
  - łatwe siniaczenie
- Dziedziczenie autosomalne dominujące

Typy vWD

- ✓ **Typ 1:** częściowy niedobór ilościowy vWF
- ✓ **Typ 2:** niedobory jakościowe
- Typ 3:** całkowity niedobór ilościowy czynnika von Willebranda

Ryc. 4.7. Schemat postępowania w przypadku podejrzenia choroby von Willebranda.

Skazy płytkowe

- Małopłytkowości (trombocytopenie)
  - Zespół Fanconiegona (zmniejszone wytwarzanie)
  - Nabyte
    - ❖ Wrodzona samoistna autoimmunologiczna plamica małopłytkowa (nadmierne niszczenie)
    - ❖ Nabyte immunologiczne
    - ❖ Nabyte nieimmunologiczne
      - Hipersplenizm
      - ✓ Krwotoki, krążenie pozaustrojowe

Skazy płytkowe

- Nadpłytkowości
- ❖ Choroby mieloproliferacyjne (pierwotne)
- ❖ choroby zapalne, po splenektomii, po krwotokach, powysiłkowa, w niedoborze żelaza

Trombocytopatie

□ Wrodzone

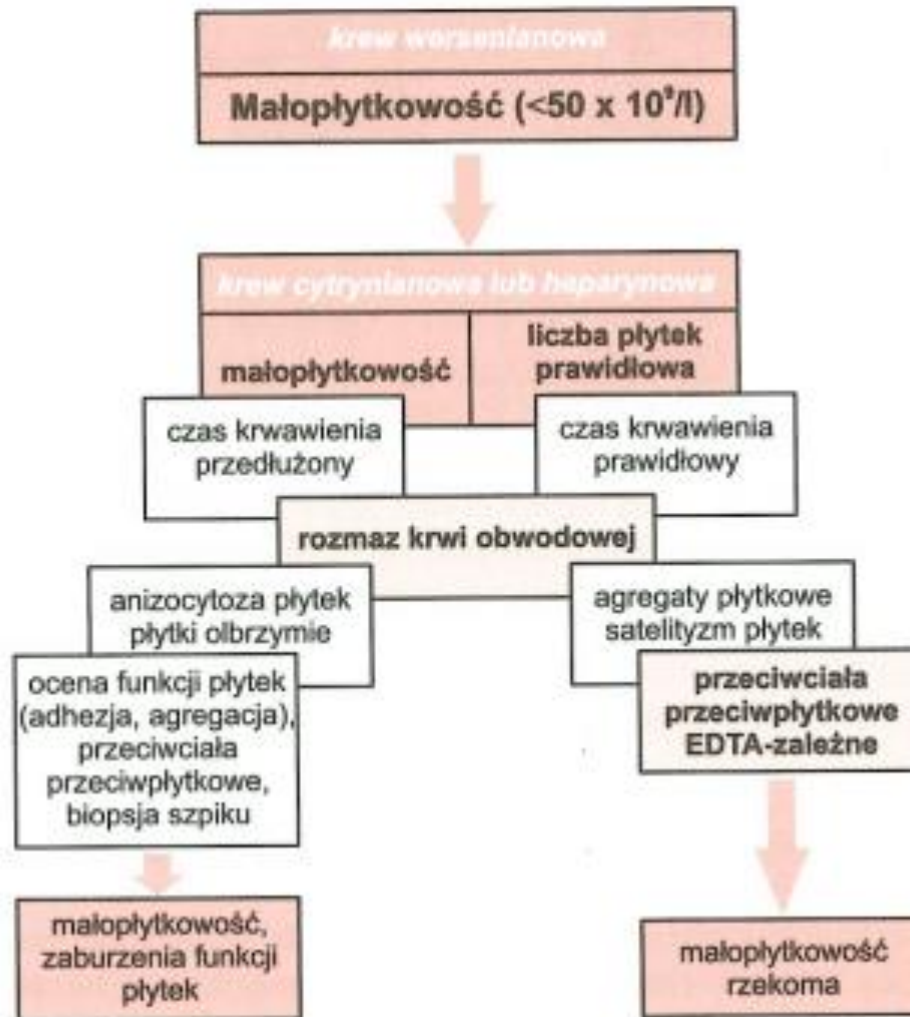
❖ Anomalie błony płytkowej

- z. Bernarda-Souliera (*defekt kompleksu GP Ib/IX/V - adhezja*)
- trombostenia Glanzmanna (*defekt kompleksu GP IIb/IIIa - agregacja*)
- defekt receptora kolagenu (*defekt GP Ia/IIa*)
- zespół Scotta (*zaburzenia prokoagulacyjnej czynności płytek*)

❖ Zaburzenia sekrecji ziarnistości płytkowych

□ Nabyte

- Wpływ leków
- DIC
- Choroby wątroby

Ryc. 4.2. Schemat postępowania w przypadkach podejrzenia małopłytkowości rzekomej (PTCP).

Trombofilie

- **zaburzenia układu hemostazy, które predysponują do powstawania zakrzepów i zatorów**
- Żylna choroba zakrzepowo – zatorową przed 40 – 45 r.ż.,
- Nawracająca zakrzepicę żylną,
- Zakrzepica o rzadkiej lokalizacji (np. zakrzepicę żyły krezkowej, wewnątrzczaszkowych zatok żylnych, żyły wrotnej, żyły śledzionowej),
- Zakrzepica u noworodka o niewyjaśnionych przyczynach,
- Stwierdzoną trombofilię w rodzinie pacjenta,
- Zakrzepicę tętniczą przed 30 r.ż.,
- Niewyjaśnione wydłużenie czasu APTT,
- Liczne niepowodzenia ciąży,
- Plamicę immunotrombocytopeniczną (zespół Moschkowitza),
- SLE (toczeń rumieniowaty układowy);

Przyczyny trombofilii

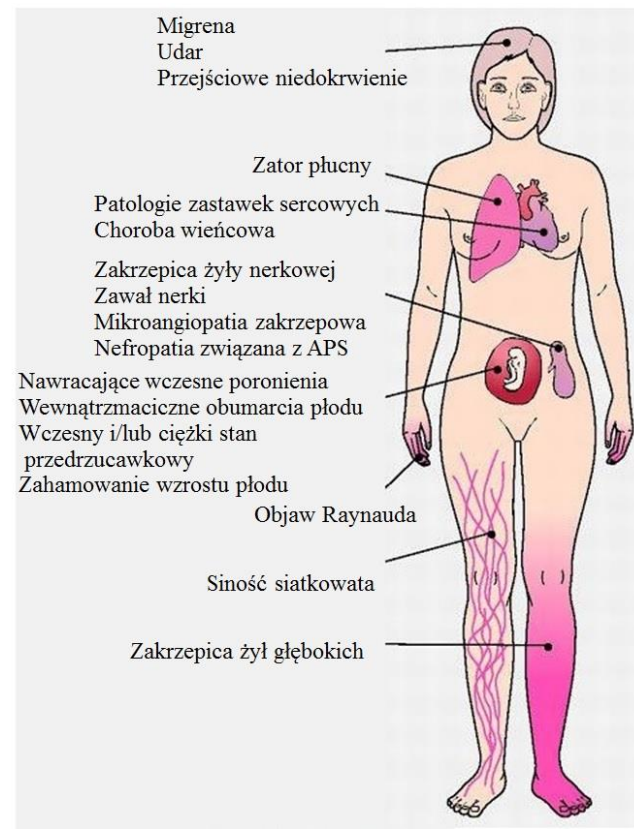
- Niedobór białka C
- Niedobór antytrombiny
- Niedobór białka S
- Oporność na aktywne białko C (cz. V Leiden)
- Nabyte: podeszły wiek, ciąża, otyłość, uraz, terapia estrogenowa, długotrwałe unieruchomienie,

Zespół antyfosfolipidowy

- **ZESPÓŁ ANTYFOSFOLIPIDOWY (APS) - UKŁADOWA CHOROBA AUTOIMMUNIZACYJNA, Z NAWRACAJĄCĄ ZAKRZEPICĄ (ŻYLNĄ LUB TĘNICZĄ) I/LUB POWIKŁANIAMI POŁOŻNICZYMI Z OBECNOŚCIĄ PRZECIWCIAŁ ANTYFOSFOLIPIDOWYCH.**

- **Antykoagulant tocznia (LAC)**
- **Przeciwciała antykardiolipinowe**
- **Przeciwciała przeciwko β 2-glikoproteinie I**
- **Przeciwciała przeciwko fosfatydyloserynie**
- **Przeciwciała przeciwko fosfatydyloinozytolowi**
- **Przeciwciała przeciwko protrombinie**

PRZECIWCIAŁA ANTYFOSFOLIPIDOWE WYKRYWANE SĄ U 30-40% OSÓB Z TOCZNIEM UKŁADOWYM, JEDNAK JEDYNI 10% Z NICH ROZWIJA APS

KRYTERIA KLINICZNE

□ ZAKRZEPICA W NACZYNIACH

- JEDEN LUB WIĘCEJ EPIZODÓW ZAKRZEPICY W OBRĘBIE NACZYŃ TĘTNICZYCH, ŻYLNÝCH ALBO WŁOSOWATYCH W OBRĘBIE JAKIEJKOLWIEK TKANKI LUB NARZĄDU, POTWIERDZONYCH METODAMI DIAGNOSTYKI OBRAZOWEJ, METODĄ DOPPLERA LUB HISTOPATOLOGICZNIE. W OBRAZIE HISTOPATOLOGICZNYM ZMIANOM ZAKRZEPOWYM NIE MOGĄ TOWARZYSZYĆ CECHY ZAPALENIA ŚCIANY NACZYŃ.

□ NIEPOWODZENIA POŁOŻNICZE:

- JEDEN LUB WIĘCEJ PRZYPADKÓW OBUMARCIA PŁODU MORFOLOGICZNIE PRAWIDŁOWEGO O NIEWYJAŚNIONEJ PRZYCZYNIE W OKRESIE OD 10. TYGODNIA CIĄŻY
- LUB JEDNO LUB WIĘCEJ PRZEDWCZESNYCH URODZEŃ PRAWIDŁOWEGO NOWORODKA PRZED 34. TYGODNIEM CIĄŻY Z POWODU RZUCAWKI, CIĘŻKIEGO STANU PRZEDRZUCAWKOWEGO LUB NIEWYDOLNOŚCI ŁOŻYSKA,
- LUB 3 LUB WIĘCEJ KOLEJNYCH SAMOISTNYCH PORONIEŃ PRZED 10. TYGODNIEM CIĄŻY, GDY WYKLUCZONO ICH PRZYCZYNY ZWIĄZANE ZE ZMIANAMI ANATOMICZNYMI LUB ZABURZENIAMI HORMONALNYMI U MATKI ORAZ CHROMOSOMALNYMI U OBOJGA RODZICÓW.

KRYTERIA LABORATORYJNE

- **ANTYKOAGULANT TOCZNIOWY (LA)** W SUROWICY, WYKRYTY 2 LUB WIĘCEJ RAZY W ODSTĘPIE 12 TYG. METODAMI USTALONYMI PRZEZ MIĘDZYNARODOWE TOWARZYSTWO ZAKRZEPICY I HEMOSTAZY.
- **PRZECIWCIAŁA ANTYKARDIOLIPINOWE (ACL)** W KLASIE IGG I/LUB IGM OBECNE W SUROWICY LUB OSOCZU W ŚREDNIM LUB WYSOKIM MIANIE (> 40 GPL LUB MPL ALBO > 99. PERCENTYLA) DWUKROTNIEM W ODSTĘPIE 12 TYG, WYKRYTE WYSTANDARYZOWANĄ METODĄ ELISA.
- **PRZECIWCIAŁA PRZECIWKO BETA₂-GLIKOPROTEINIE (β₂-GPI)** W KLASIE IGG I/LUB IGM OBECNE W SUROWICY LUB W OSOCZU (W MIANIE > 99. PERCENTYLA) DWUKROTNIEM W ODSTĘPIE 12 TYG, WYKRYTE WYSTANDARYZOWANĄ METODĄ ELISA.

DIAGNOSTYKA LABORATORYJNA APS

- W RUTYNOWYCH BADANIACH LABORATORYJNYCH OBSERWOWANE JEST WYDŁUŻENIE APTT
- WYDŁUŻENIE CZASU DRVVT (CZAS KRZEPNIĘCIA ROZCIEŃCZONEGO OSOCZA W OBECNOŚCI JADU ŻMIJI RUSSELA)
- **WAŻNE!! STOSOWAĆ OSOCZE UBOGOPŁYTKOWE DWUKROTNIE WIROWANE**
- TEST KOREKCJI APTT UJEMNY
- CZAS KRZEPNIĘCIA ROZCIEŃCZONEGO OSOCZA W OBECNOŚCI JADU ŻMIJI RUSSELA JEST NIEZALEŻNY OD NIEDOBORÓW CZ. DROGI WEWNĄTRZPOCHODNEJ I ICH INHIBITORÓW
- TEST POTWIERDZENIA – BADANIE Z NADMIAREM FOSFOLIPIDÓW, NEUTRALIZUJĄCYCH APL
- U CHORYCH Z OBECNYM CZYNNIKIEM REUMATOIDALNYM LUB OBECNOŚCIĄ KRIOGLOBULIN MOŻEMY UZYSKAĆ FAŁSZYWIE POZYTYWNE WYNIKI NA OBECNOŚĆ ACL W KLASIE IGM.

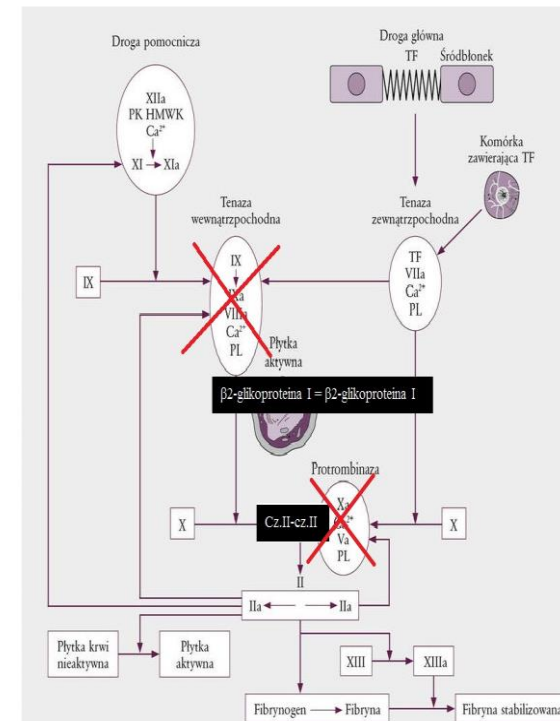

Tabela 4.8 Badania laboratoryjne w skłonności do zakrzepów.

Rodzaje zaburzeń	Wyniki badań podstawowych				Badania uzupełniające
	PT	APTT	TT	PLT	
Nabyte	W lub N	W lub N	W lub N	W lub N	Fibrynogen, cz. VIII, inhibitory agregacji płytek Badania fibrynolizy (DD) Inne - odpowiednio do schorzenia
Wrodzone (trombofilia)	N	N	N	N	Białko C i S, AT, APC-R, cz. VIII, vW, IX, XI, XII, mutacja typu Leiden (V), inhibitory/aktywatory fibrynolizy, plazminogen Inne - patrz tekst i rycina
Krążące antykoagulanty	W lub N	W	N	N	Przeciwciała-inhibitory białek-fosfolipidów układu krzepnięcia
Dysfibrynogenemie	N	N	W	N	Fibrynogen
Przewlekły DIC	W	W	W	O lub N	FDP, DD, inhibitory (AT, białko C), hiperreaktywność płytek (βTG, PF4) Inne - patrz tekst i tabela

Objaśnienia skrótów: PT – czas protrombinowy, APTT – czas częściowej trombolastyny po aktywacji, TT – czas trombinowy, PLT- liczba płytek, W – wzrost, N – norma, O – obniżenie

ALGORYTM POSTĘPOWANIA PRZY PODEJRZENIU TROMBOFILII

Badanie podmiotowe:

- Wiek < 40 roku życia
- Incydenty zakrzepowo-zatorowe, miażdżyca, choroby wątroby, choroby układu krwiotwórczego

Badanie przedmiotowe:

- Objawy zakrzepicy żył głębokich
- Objawy zatoru naczyniowego
- Zapalenie żył powierzchniowych

Diagnostyka:

- Obrazowa
- Badania laboratoryjne
  - Przesiewowe
  - Specjalistyczne

Badania przesiewowe

Morfologia krwi obwodowej:

- Nadpłytkowość
- Czerwieńnica

Transaminazy

- Choroby wątroby

Profil lipidowy, homocysteina

- Miażdżyca

Układ krzepnięcia (APTT, PT, TT, fibrynogen)

- Brak zaburzeń lub przedłużenie APTT wskazuje na konieczność wykonania dalszych badań specjalistycznych

Ryc. 4.9

Podstawowy profil badań specjalistycznych

- Antytrombina
- Białko C
- Białko S (wolne, całkowite, aktywne)
- Odporność na aktywne białko C (APC-R)
- Czynniki VIII i czynnik von Willebranda (vW)
- Antykoagulant tuczni (LA) (przy przedłużonym APTT)
  - przeciwciała antyfosfolipidowe
  - przeciwciała antykardiolipinowe

Rozszerzony profil badań specjalistycznych

- Badania układu fibrynolizy
  - Plazminogen
  - PAI-1
  - t-PA
  - α_2 -antyplazmina
- Kofaktor II heparyny
- Czynniki XII
- Czynniki II

Uzupełniające badania specjalistyczne

- Czynniki IX, XI
- TAFI (inhibitor fibrynolizy aktywowany trombiną)
- Trombomodulina
- TFPI (inhibitor układu aktywacji tkankowej)

Badania genetyczne

- Mutacja genu protrombiny (20210 G-A)
- Mutacja genu czynnika V Leiden (1691 G-A)
- Mutacja reduktazy metylotetrahydrofolanu MTHFR (677 C-T)

Badania specjalistyczne

DIC

- Wewnątrznaczyniowa układowa aktywacja krzepnięcia z **tworzeniem rozsianych mikrozakrzepów w końcowych odcinkach łożyska naczyniowego**
- koagulopatia ze zużycia
- wtórna (odczynowa) hiperfibrynoliza
- Mechanizmy:
  - Rozsiane uszkodzenie śródbłónka
  - Aktywacja płytek monocytów i makrofagów,
  - Uwolnienie TF
  - Uszkodzenie płytek i erytrocytów , uwolnienie czynników trombogennych
  - Zwolnienie przepływu krwi
  - Obce powierzchnie krążenie pozaustrojowe
  - Zaburzenie mikrokrążenia (wstrząs)

DIC – Stany kliniczne

- ❑ Zator wodami płodowymi TK
- ❑ Przedwczesne odklejenie łożyska
- ❑ Martwy płód (aktywacja krzepnięcia poprzez martwicze tkanki)
- ❑ Poronienie septyczne
- ❑ Operacje na narządach bogatych w trombokinazę
- ❑ Urazy oparzenia – mikrohemoliza uwalnianie ADP
- ❑ hemoliza przetoczeniowa uwolnienie ADP z erytrocytów
- ❑ jad węży
- ❑ rozpad guza nowotworzeie naczyń, tkanki martwicze, enzymy proteolityczne, odrzucenie przeszczepu
- ❑ ostra białaczka promielocytowa uwalnianie z promielocytów elastazy, katepsyny adenocarcinoma rak prostaty, trzustki, piersi
- ❑ choroby naczyniowe tętniaki, zapalenie naczyń, protezy naczyniowe
- ❑ homozygotyczny niedobór białka C, S
- ❑ niewydolność wątroby

DIC - diagnostyka

- FDP
- Peptyd B Beta 15-42 obecność tego peptydu świadczy o jednoczesnej układowej aktywacji trombiny i plazminy
- płytki krwi $\Downarrow < 100\ 000$ w mm^3 , nagły spadek o 100 000 w ciągu 24 godz.
- W rozmazach krwi schistocyty, leukocytoza, małopłytkowość
- APTT $\Uparrow$
- Czas protrombinowy $\Uparrow$
- Czas trombinowy $\Uparrow$
- AT spadek aktywności $\Downarrow$
- Fibrynogen $\Downarrow < 1,0$ g/l (< 100 mg%)
- **PRAWIDŁOWE APTT PT i TT NIE WYKLUCZAJĄ ISTNIENIA DIC**

Tabela 4.7. Różnicowanie ostrej i podostrej/ przewlekłej postaci DIC.

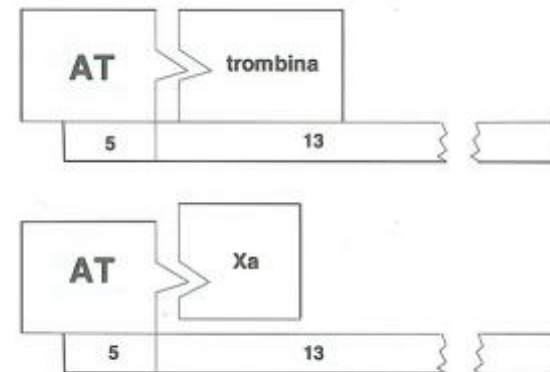
Badania		DIC ostry (niewyrównany)	DIC przewlekły lub podostry (wyrównany)
Podstawowe	Fibrynogen	O/ZO	O lub N
	Płytki	O/ZO	O
	Czas protrombinowy (PT)	Przedłużony	Przedłużony lub N
	Czas częściowej tromboplastyny po aktywacji (APTT)	Przedłużony	Przedłużony lub N
	Dimer D	ZW	W
	Antytrombina (AT)	O lub ZO	O lub N
	Białko C	O lub ZO	N
	Czas trombinowy (TT)	Przedłużony	Przedłużony lub N
Uzupełniające	Monomery fibryny	ZW	W
	Czynnik VIIa	O	O lub N
	Czynnik VIII oraz vW	O lub W	O lub W
	F1+2	O lub N	O lub N
	TAT	W	W lub N
	PAP	W	W lub N
	Plazminogen	O	O lub N
	tPA/PAI (kompleks)	W	W lub N
	Rozmaz krwi obwodowej - schistocyty	Obecne	Obecne/brak

Objaśnienia skrótów: O – obniżony, ZO – znacznie obniżony, N – norma, W – wzrost, ZW – znaczny wzrost

Monitorowanie leczenia heparyną

- Heparyna niefrakcjonowana przyspiesza inhibitorowe działanie AT w stosunku do trombiny (1000 x), a czynnika X – 4000x. Kompleks AT III – heparyna inaktywuje także czynniki IXa, XIa, XIIa i czynnik VIIa w kompleksie z czynnikiem tkankowym (VIIa – TF). Heparyna może także blokować trombinę (wiążanie z kofaktorem II heparyny).

- Im wyższe wysycenie,
- tym wolniejsza eliminacja

- Heparyna stymuluje uwolnienie t-PA z śródbłonna, zapobiega wiązaniu się trombiny ze ścianą naczyń, wiąże się z vWF i wpływa na agregację płytek

Monitorowanie leczenia heparyną

- Przy wlewie ciągłym pierwsze oznaczenie APTT po 6 godzinach od bolusa, w celu określenia szybkości wlewu. Potem 1 raz dziennie
- Przy wstrzyknięciach – codziennie na godzinę przed zastrzykiem lub 4-5 godzin po.

U chorych leczonych dożylnie heparyną niefrakcjonowaną:

APTT powinien być 1,5-2,5 razy dłuższy od wartości wyjściowych

Podczas leczenia heparyną obowiązuje kontrola liczby płytek krwi (kompleks heparyny z PF4 stymuluje powstawanie p-ciał przeciwplatekcyjnych)

Monitorowanie leczenia doustnymi antykoagulantami

- Antykoagulanty doustne, pochodne dihydroksykumaryny i fenylinadionu, hamują działanie witaminy K, która jest niezbędna w procesie potranslacyjnej karboksylacji reszt kwasu glutaminowego w cząsteczce protrombiny (czynnik II) i czynników krzepnięcia VII, IX, X, a także białka C i białka S.
- Prozakrzepowe działanie – hamowanie białek C i S
- Zakres terapeutyczny **INR 2– 3,5**
- Wartości INR przy sztucznych zastawkach **3-3,5**
- Skaza krwotoczna **> 4,5**

Monitorowanie leczenia doustnymi antykoagulantami – ocena INR

- Przed włączeniem leczenia
- co 24 godziny aż do osiągnięcia pożądanego poziomu antykoagulacji
- następnie 2 razy w tygodniu przez 2 tygodnie
- Raz w tygodniu przez kolejny miesiąc leczenia
- Długoterminowo 1-2 razy w miesiącu

- Brak wydłużenia INR może być spowodowany hemolizą, lipemią, lekami, przy diecie bogatej w witaminę K, w oporności na doustne antykoagulanty

Doustne antykoagulanty – inhibitory selektywne

Tabela I. Porównanie działania bezpośrednich inhibitorów czynnika X i trombiny – rywaroksabanu, apiksabanu i dabigatranu i (zmodyfikowane wg. 6).

Działanie antykoagulacyjne	Rywaroksaban Bezpośrednie, kompetycyjne i odwracalne na Xa	Apiksaban Bezpośrednie, kompetycyjne i odwracalne na Xa	Dabigatran Bezpośrednie, kompetycyjne i odwracalne na IIa
Biodostępność	80%	60-70%	6 -7%
Początek działania	po 30 minutach (T _{max} 2-4 godz.)	po 30 min (T _{max} 3-4 godz.)	po 30 minutach (T _{max} 0,5-3 godz.)
Czas działania	24 godz.	24 godz.	24-36 godz.
Czas połowicznej eliminacji (T1/2)	5-9 godz. młodzi dorośli 11-13 godz. osoby starsze	ok. 8-15 godz.	7-9 godz. młodzi dorośli 12-17 godz. osoby starsze
Droga eliminacji	Nerkowa (mocz) 33% + 33% – formy zmienione/niezmienione Wątrobowa (żółć, kał) 34%	Nerkowa (mocz) 25%, Wątrobowa (kał) 75%	Nerkowa (mocz) 80%, wątrobowa (żółć, kał) 20%
Metabolizm z udziałem cytochromu C	Tak	Tak	Nie
Interakcja z lekami:	Tak: inhibitory/ induktory CYP3A4, glikoproteiny-P	Tak: inhibitory/ induktory CYP3A4, glikoproteiny-P	Tak: inhibitory/ induktory glikoproteiny-P
Interakcja z dietą i alkoholem		Niewielka lub nie występuje	
Dawkowanie		Stałe	
Monitorowanie leczenia	Nie wymaga monitorowania w warunkach standardowych*		
Zastosowanie w ciąży i laktacji		Przeciwwskazane	
Zastosowanie w ciężkich chorobach nerek lub wątroby		Ostrożne lub przeciwwskazane*	
Powrót do normy po odstawieniu leku (zależnie od stężenia w osoczu i czasu połowicznej eliminacji)	ok. 24 godz.	ok. 24 godz.	ok. 24 -36 godz.
Antidotum		W trakcie prób klinicznych*	

Doustne antykoagulanty

Tabela III. Wpływ BDA na wyniki podstawowych i specjalistycznych badań układu krzepnięcia

Oznaczenie	Inhibitory trombiny	Inhibitory cz. Xa
APTT	↑↑	↑
PT/INR	↑	↑↑
TT	↑↑↑	bz
Fibrynogen (metoda Claussa)	bz lub ↓	bz
Oznaczenie czynników w oparciu o APTT	↓ czynników VIII, IX, XI	↓ czynników VIII, IX, XI
Oznaczenie czynników w oparciu o PT	↓ II, V, VII, X	↓ II, V, VII, X
AT (Xa)	bz	↑
AT (IIa)	↑	bz
Białko C:		
- metoda wykrzepialna	↑	↑
- metoda chromogenna	bz	bz
Białko S:		
- metoda wykrzepialna	↑	↑
- metoda ELISA	bz	bz
- antygen wolnego białka S	bz	bz
APCR (w oparciu o APTT, osocze pozbawione czynnika V)	Fałszywie zawyżony	Fałszywie zawyżony
Czynnik VIII – aktywność metoda chromogenna	bz	↓
Próby korekcyjne (w oparciu o APTT/ PT)	Niepełna korekcja	Niepełna korekcja
Oznaczenie LA	Błędna interpretacja jako LA	Błędna interpretacja jako LA

Objaśnienie skrótów: APTT – czas częściowej tromboplastyny po aktywacji, APCR – oporność na aktywne białko C, AT – antytrombina, LA – antykoagulant tocznia,

Doustne antykoagulanty – monitorowanie leczenia

Tabela II. Główne wskazania do laboratoryjnego monitorowania leczenia BDA

Wskazania obligatoryjne	Wskazania zalecane
Incydenty krwotoczne lub zakrzepowe	Pacjenci z niedowagą/nadwagą
Kontrola przedoperacyjna u pacjenta przyjmującego BDA	Ocena efektywności stosowanej terapii
Podjęzienie przedawkowania lub zatrucia	Dodatkowe leczenie inhibitorami lub aktywatorami glikoproteiny P (P-gp)
Ostra niewydolność nerek	Przewlekła niewydolność nerek
Ostre uszkodzenie wątroby	Przewlekła niewydolność wątroby

- Oznaczanie funkcji nerek
- Ocena eGFR wg Cocrofta-Gaulta
- Ocena klirensu kreatyniny 2-3x na rok